



## З ПЛЕЯДИ ЗАХОПЛЕНИХ НАУКОЮ ТА НАВЧАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ДО 70-РІЧЧЯ

### КОЧІНА ІГОРЯ ВАСИЛЬОВИЧА

завідувача кафедри цивільного захисту та медицини катастроф Державного закладу «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України»,

доктора медичних наук, доктора філософії, професора, академіка Української міжнародної академії оригінальних ідей,

голови науково-методичної ради з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності населення Запорізької області,

заступника отамана Спілки громадських організацій «Запорозький козацький округ», генерал-хорунжого Війська Запорозького Низового

Р одинний початок академіка І.В. Кочіна губиться у сивій давнині минулих часів, у численних поколіннях угро-фінського етносу за батьківським родоводом. Пращури його матері були українськими хліборобами й козаками Великого Лугу та Дикого поля (*Campi deserte*), півдня України і Таврійських степів із розкішною природою, найродючішими у світі чорноземами, багатючими на флору і фауну, але через постійні ординські навали тут було тяжко й небезпечно жити, займатися господарством та засновувати постійні оселі. Ця величезна за площею місцина оспівана в українському фольклорі, згадується в історичному епосі та літературі як арена славних звитяг запорозьких козаків над турецько-татарсько-ногайськими завойовниками. Ці землі, острів Хортиця на Дніпрі стали кошиком українського козацтва, на яких мешкали та стали козаками пращури академіка І. В. Кочіна – захисники й визволителі, «славні прадіди великі», гідним наслідувачем й послідовником яких він прагне бути все життя. *Patriae solum omnibus carum est* (Рідна земля всім дорога).

Життєвий шлях академіка І. В. Кочіна розпочався у славетному місті Запоріжжі у родині інженера-економіста, ветерана Другої світової війни Василя Івановича Кочіна (1904–1976) та медичного працівника Валентини Андронівни Кочіної (Палієнко) (1914–2005) 26 серпня 1945 р. *Dos est magna parentum virtus* (Доброчесність батьків – великий посаг). Це був визначний рік для всієї світової спільноти – 8 травня 1945 р. завершилася німецько-радянська війна (1941–1945), а 2 вересня – Друга світова (1939–1945). Такі міжнародні і внутрішньодержавні події передували народженню вченого, вплинули на зміст, політичні,

соціально-економічні, духовні та морально-етичні умови життя, формували *modus vivendi* (спосіб життя) сотень мільйонів громадян радянської імперії. Тому Ігор Васильович належить ще й до такої особливої категорії населення України, як «діти війни», з усіма наслідками, що випливають з екзистенції цього покоління: виснажені фізично й психологічно війною, злиднями та нестатками, жахом масових репресій і голодоморами батьки, тотальний дефіцит найнеобхідніших товарів та харчів, зомбування свідомості населення мізантропією комуністичної ідеології й збоченнями радянського соціалізму, гоніння і переслідування науковців провідних галузей знань – філософії, суспільствознавства, політології, соціології, генетики, кібернетики, інформатики, прогресивного цивілізаційного розвитку людства у майбутньому. Проте *quod est violenter, non est durabile* (що насильницьке, то нетривале). Діяльність керівництва СРСР створювала вкрай негативну соціально-економічну і політичну ситуацію в державі та гнітючу духовно-моральну атмосферу в суспільстві, що в підсумку призвело до тотального занепаду наукових розробок, запровадження інновацій і визначило перебування країни на узбіччі світового цивілізаційного, науково-технічного, духовного, мистецького, соціального та громадського прогресу і як остаточний наслідок – всеосяжний застій, стагнація виробництва, розпад СРСР як політико-географічного утворення і загибель як соціально-економічної системи. Більшовицька влада, намагаючись зберегти *absolutum dominium* (необмежену владу), позбавила громадян головного, що є рушійною силою прогресу, – особистої свободи, бо *vita sine libertate nihil est* (життя без свободи – ніщо). Тому біографія

(*curriculum vitae* – опис життя) – це не формальні дати та події з життя особи, а в першу чергу зміст і умови діяльності та досягнуті результати, іноді всупереч об'єктивним і суб'єктивним обставинам. *Rara temporum felicitas, ubi quae velis sentire et quae sentias dicere licet* (Рідкісні щасливі часи, коли можна думати, про що хочеш, й казати, що думаєш).

Саме в таких складних й несприятливих умовах професору І. В. Кочіну довелося жити, вчитися, працювати, займатися науковими дослідженнями, оприлюднювати та доводити їх важливість для суспільства, захищати дисертаційні і наукові роботи, працювати над створенням та виданням багатьох підручників і навчальних посібників, запроваджувати їх у навчальний процес післядипломної медичної освіти. Але труднощі сильну духом особистість тільки загартовують. Озираючись на минулі десятиріччя плідного та насиченого подіями професійного життя, академік Ігор Васильович відчуває задоволення від зробленого. *Par praemium labori* (Відповідно до праці й нагорода).

І. В. Кочін – українець за походженням та організатор охорони здоров'я за покликанням. Його не зраджує творча наснага і працездатність, він не перестає вчитися і навчати колег, передає свій багатий досвід, зберігає свою особистість, духовний світ і гарт переконань громадянина нової України. Любить педагогічну діяльність. Вважає свій багаторічний досвід та високий фаховий рівень не як особисте досягнення, а як громадський набуток, який повинен передати молодшим колегам. *Non sibi, sed omnibus* (Не для себе, а для всіх). Ігор Васильович ніколи не поділяв змісту, закладеного у запитанні: «*Quid brevi fortes jaculamur aevo multa?* (Навіщо нам у швидкоплинному житті добиватися настільки багато?)». Протягом чотирнадцяти років (з 1999 р.) є Головою науково-методичної ради з питань цивільного захисту та безпеки життєдіяльності населення Запорізької області, яка визнана Міністерством з надзвичайних ситуацій кращою в Україні.

Людину пізнають за справами, а у продуктивній корисній для суспільства праці є сенс особистого життя. Але ще не творча ніч і навіть не вечір, а це значить, що академіку І. В. Кочіну ще буде що запропонувати українській та світовій лікарській і науковій спільнотам.

Упродовж 1952–1963 рр. він вчився у Запорізькій загальноосвітній трудовій політехнічній школі № 65 із виробничим навчанням. Отримав кваліфікацію токаря першого розряду. Це був час експериментів радянської освіти у середній школі, тому школярів вчили протягом 11 років. Впродовж останніх трьох років учні двічі на тиждень працювали на інструментальному заводі, де здобували професію токаря. Під час навчання у школі І. В. Кочін активно займався спортом (спортивною гімнастикою, греко-римською боротьбою, самбо, плаванням, ігровими видами спорту, греблею на байдарках, бальними танцями) та посідав призові місця на змаганнях обласного рівня. Був відмінником із фізичної культури. Крім того, відвідував технічні гуртки, авіамодельний та радіотехнічний, де майстрував діючі моделі літаків, брав участь у змаганнях, виготовляв радіоприймачі. Позашкільне життя І. В. Кочіна було насичене, активне і сприяло фізичному, інтелектуальному

та духовно-моральному розвитку. *Doctus nemo nascitur* (Мудрим ніхто не народжується). У загальноосвітній школі його цікавили три напрямки діяльності: економіка, юриспруденція й медицина. Перший сформувався під впливом батька, спілкування з ним, і в кінцевому результаті перетворився у розуміння важливості цієї професії для успішного функціонування держави. Що стосується юриспруденції, то це був власний потяг до цієї сфери людської діяльності. Він активно цікавився питаннями права, державним устроєм та функціонуванням державних органів, вивчав матеріали бібліотечних фондів з цієї тематики. Особливо захоплювався працями видатних юристів А. Ф. Коні та Ф. Н. Плевако, читав твори навіть А. Я. Вишинського. *Nescire, quid, antequam natus sis, acciderit, id est semper esse pauperem* (Не знати того, що було до твого народження, – це значить завжди бути бідним).

Проте юнака найбільше вабила медицина з романтизованими літературою та кінострічками образами цивільних і військових лікарів, які перемагають будь-яку хворобу, а то й смерть. Визначальний вплив на його професійний вибір мала матір, яка у 1934 р. закінчила Запорізький медичний технікум єдиного диспансеру (ТАК, це повна назва технікуму) та отримала кваліфікацію помічника лікаря (фельдшера). Станом на 1963 р. вона мала 30-річний стаж у сфері професійної медицини. *Venerari parentes liberos decet* (Діти повинні шанувати батьків).

Після закінчення школи І. В. Кочін поїхав до Дніпропетровська вступати у медичний інститут на лікувальний факультет, на який був найбільший конкурс серед усіх факультетів. Тоді в Запоріжжі ще не було медичного інституту. Треба сказати, що Ігор Кочін продемонстрував високий рівень знань із чотирьох профільних вступних предметів, пройшов конкурс і був зарахований до медичного інституту, в якому навчався два роки, а на третій курс був переведений до Запорізького медичного інституту, відкритого у 1964 р.

Починаючи з першого курсу інституту і до його закінчення, Ігор Васильович брав участь у роботі наукових студентських гуртків на кафедрах фізики, нормальної анатомії та фізіології, мікробіології, патологічної анатомії, факультетської і госпітальної терапії, постійно виступав із доповідями на студентських науково-практичних конференціях, отримував підвищену стипендію. Активно шукав своє місце у практичній медицині і науці. *Patet omnibus veritas, nondum est occurata* (Істина відкрита для всіх, ще ніхто її не захопив для себе). 22 червня 1969 р. І. В. Кочіну було присвоєно кваліфікацію лікаря (спеціальність «Лікувальна справа»). Знаменно, що його курс був першим випуском лікувального факультету Запорізького медичного інституту.

Керівництво навчального закладу, зокрема ректор, доцент І. І. Токаренко, запропонувало молодому спеціалісту залишитися працювати на посаді асистента кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.

28 червня 1969 р. був прийнятий на роботу. Збувалося багаторічне омріяне прагнення займатися науковою і викладацькою діяльністю. Саме так І. В. Кочін уявляв свій життєвий шлях – працювати

викладачем у медичному інституті, присвятивши себе улюбленій справі, захистити дисертацію, відбутися як науковець й далі торувати свій життєвий шлях на педагогічній та науковій ниві. *Medicina fructuosior ars nulla* (Немає кориснішого мистецтва, ніж медицина). В результаті так і сталося, але у 1973 р. І. В. Кочін через наукові розбіжності був вимушений перейти працювати цеховим лікарем-терапевтом Запорізького коксохімічного заводу спочатку у 10-й міській лікарні, а з 1974 р. у зв'язку з реорганізацією медико-санітарної допомоги працівникам металургійного комплексу – у медико-санітарній частині комбінату «Запоріжсталь» і заводу «Дніпроспецсталь». І. В. Кочін наполегливо продовжував займатися науковою роботою, представляти на з'їздах та науково-практичних конференціях результати своїх досліджень, друкувати наукові праці у провідних журналах держави. Під керівництвом завідувача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я Дніпропетровського медичного інституту, заслуженого працівника вищої школи УРСР, д. мед. н., проф. Г. Ф. Ємельянової 20 жовтня 1982 р. у ВНДІ медичної та медико-технічної інформації (голова спеціалізованої вченої ради – проф. Д. Д. Венедіктов, м. Москва) захистив кандидатську дисертацію «Социально-гигиенические аспекты состояния здоровья рабочих некоторых коксохимических предприятий Украины». При публічній офіційній презентації дисертації захищалось також 18 опублікованих наукових праць.

У 1983 р. кандидат медичних наук І. В. Кочін був запрошений на науково-педагогічну роботу до Запорізького державного інституту удосконалення лікарів (ЗДУЛ), в якому почав працювати з 20 червня 1983 р. на посаді старшого викладача кафедри соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.

Не стільки розум, скільки серце допомагає зблизитися з людьми, обрати собі супутника на все життя. Для цього серце має магічний трикутник з віри, надії й любові, який забезпечує духовну та фізичну гармонію. Шлюб у коханні і повазі примножує життєві опори, створює умови для духовного й душевного злету, забезпечує досягнення кар'єрних й наукових висот. І. В. Кочін завжди цінував родину. 19 жовтня 1984 р. він одружився з Ольгою Григорівною Поцулко. Його дружина за фахом інженер-будівельник. *Verus amor nullum novit habere modum* (Справжня любов не знає виміру).

За активну педагогічну, навчально-методичну та наукову роботу, публікацію більше 130 наукових праць у провідних фахових виданнях, принципово нові наукові результати досліджень впливу образу життя на формування стану здоров'я працівників промисловості, успішне завершення докторської дисертації рішенням Вченої ради ЗДУЛ від 15 листопада 1994 р. Ігорю Васильовичу присвоєно вчене звання доцента.

Для виконання докторської дисертації й підготовки її провідних положень та висновків до офіційного захисту у 1990–1991 рр. він перейшов на посаду молодшого наукового співробітника. Дисертаційна робота була складна з методологічних позицій, тому що потребувала розробки нових теоретичних засад, використання сучасних загальнонаукових парадигм та із суміжних наукових галузей знань, фундаментальних напрацювань

загальної й математичної теорії систем, окремих галузей математичної науки, теорії ймовірностей, методів та способів теорії планування експерименту, інтерполяції і екстраполяції, математичних процедур згортання соціально-гігієнічної інформації для отримання інтегральних індексів оцінки явищ та процесів, обґрунтування і запровадження у практику охорони здоров'я нової прогресивної медико-соціальної ідеології формування та реалізації здорового і безпечного образу, способу та стилю життя (ЗБОССЖ) як процесу, реалізація якого повинна забезпечуватися владою України та всіма державними інститутами. Було публічно доведено, що вирішальною рушійною силою прогресивного розвитку українського суспільства з високим потенціалом здоров'я є здоровоцентристська парадигмальна орієнтація діяльності держави, всіх її складових, які забезпечують збереження і відтворення здоров'я населення, реформування галузі охорони здоров'я щодо надання медичної допомоги на засадах страхової медицини, потребу практичного запровадження в діяльність закладів охорони здоров'я науково обґрунтованого нормування та оплати праці медичних працівників, індивідуальної відповідальності за власне здоров'я, створення умов у суспільстві для пріоритетного матеріального й морально-етичного зацікавлення ведення безпечного й здорового стилю життя кожною особою. *Humana consilia divinitus gubernantur* (Задумами людей керує воля богів).

Під керівництвом наукових консультантів, проф. В. Ф. Посного (м. Запоріжжя) та проф. М. І. Хижняка (м. Київ), І. В. Кочін виконав та 31 жовтня 1996 р. захистив у Національному медичному університеті ім. акад. О.О. Богомольця (голова спеціалізованої вченої ради – академік АМН України, проф. Є. Г. Гончарук) докторську дисертацію на тему «Наукове обґрунтування соціально-гігієнічних аспектів системи збереження і відтворення стану здоров'я працівників промисловості (на прикладі коксової і хімічної промисловості)». Публічно захищалось 107 надрукованих наукових праць. 16 лютого 2006 р. І. В. Кочіну було присвоєно вчене звання професора.

Проведене ним комплексне дисертаційне дослідження потребувало розробки нових теоретико-методологічних та методичних парадигмальних основ вивчення системи «Образ, спосіб та стиль життя – здоров'я», що відповідало практичним потребам держави у збереженні та відтворенні стану здоров'я населення й галузі охорони здоров'я як важливої складової у цьому процесі. Загалом цій проблемі професор І. В. Кочін присвятив понад 200 наукових праць, які були високо оцінені й визнані фахівцями та прийняті науковою спільнотою для подальшого використання у наукових дослідженнях. Учений створив сучасну теорію соціально-гігієнічної сфери образу, способу та стилю життя, на основі якої розроблені змістовно взаємопов'язані їх концептуальна, логічна та операціональна моделі. Для опису і пояснення логіки соціальної взаємодії у науковий обіг соціальної гігієни (медицини) та практичного використання у діяльності державної системи забезпечення збереження та відтворення стану здоров'я української нації професор І. В. Кочін увів системну діалектичну тріаду понять – образ, спосіб та стиль життя, – які переходять одне в одне і віддзеркалюють діалектику

соціальних процесів на різних рівнях узагальнення, розкриваючи їх формуючий вплив на стан здоров'я, а звідси змістовне розуміння механізму формування здорового образу, способу та стилю життя. *Causarum cognitio cognitionem eventorum facit* (Пізнання причин призводить до пізнання наслідків).

У фундаментальному дослідженні науковця на ідеологічній основі використання математичної теорії систем було спростовано давній радянський догмат московської соціально-гігієнічної школи про безпосередній вплив образу життя на формування стану здоров'я індивіда і населення. Математично коректно доведено опосередкований вплив образу, способу та стилю життя на формування стану здоров'я, що стало визначною науковою подією в предметній сфері соціальної медицини та призвело до перегляду низки провідних наукових і практичних положень.

У контексті наукових досліджень Ігор Васильович запровадив ідеї і методи математичної теорії планування експерименту для моделювання впливу різноманітних комплексів чинників на формування рівнів захворюваності населення. Він запропонував математико-статистичні способи прогнозування з використанням поліноміальних моделей та методи екстраполяційного прогнозування показників стану здоров'я населення та окремих його прошарків, які довели свою доцільність на практиці. Ці наукові розробки стали фундаментальною основою вирішення проблеми практичного оцінювання образу, способу та стилю життя особи на шкалі «здоровий – нездоровий образ, спосіб і стиль життя», що сприяло вирішенню давньої проблеми влади та суспільства зі створення, впровадження та прогнозування оцінки ефективності конкретних державних програм, соціальних і медико-соціальних заходів із суттєвого підвищення стану та потенціалу здоров'я населення України через покращення функціонування систем життєзабезпечення, які обумовлюють стан здоров'я, християнське виховання, духовний й морально-етичний рівень суспільства, формування та підтримку здорового образу, способу та стилю життя. Наукознавче цілісне сприйняття української державної ієрархічної системи охорони здоров'я і медицини як соціального інституту та наукові напрацювання професора І. В. Кочіна щодо системного підходу до вирішення проблеми «образ, спосіб та стиль життя – здоров'я» довели, що вирішальним фактором подальшого прогресивного розвитку української державної системи охорони здоров'я населення, медичної науки і практики охорони здоров'я є негайна переорієнтація свідомості влади, суспільства і особистості на здоров'яцентристську парадигмальну детермінацію. *Higiēna amica valetudinis* (Гігієна – подруга здоров'я).

Ігор Васильович визначив, що з позицій системного підходу провідними елементами, з яких утворюються образ, спосіб та стиль життя залежно від рівня узагальнення, є види діяльності, які виконують стосовно них специфічні функції. З соціально-гігієнічних позицій і для всебічного дослідження впливу на формування стану здоров'я вони повинні охоплювати весь простір життєдіяльності індивіда, під якою мається на увазі взаємозв'язок діяльності й умов, в яких вона

здійснюється. Для цього вчений розв'язав основні теоретико-методологічні й методичні проблеми створення сучасної парадигми дослідження системи «Образ, спосіб та стиль життя – здоров'я» та їх взаємозв'язки з використанням надбань загальної й математичної теорії систем як ідеологічної основи наукового обґрунтування, методологічного і методичного забезпечення розробки моделей та моделювання процесу формування безпечного і здорового стилю життя особи, збереження й відтворення стану здоров'я на індивідуальному, груповому і соціальному рівнях.

На засадах теорії ймовірностей професор І. В. Кочін створив методологію і прикладний метод інтегрального оцінювання стилю життя особи з використанням Байєсівського математичного підходу. Обґрунтована, теоретично і практично реалізована (з використанням інформаційних технологій) математико-статистична процедура інтегрованого оцінювання й розпізнавання образів стилів індивідуальної життєдіяльності та математичний алгоритм їх багатовимірної класифікації з отриманням системи типів стилів життя (типології). Математично доведено об'єктивне існування відмінних якісно та неповторних змістовно особистих стилів життя в кожного індивіда, які й визначають стан і потенціал здоров'я, формують особисту патологію, можливість (ймовірність, ризик) виникнення та фактичне виникнення окремих нозологій у кожної особи. Професор І. В. Кочін довів, що стиль особистого життя регулюється і залежить від власної системи духовно-етичних цінностей, які, своєю чергою, формуються під впливом панівних у державі й суспільстві еталонів моральності і свідомості. Глибокий науковий аналіз людського існування (повсякденної життєдіяльності) у дослідженнях вченого здійснив вирішальний поштовх у використанні надбань філософії екзистенціалізму для вивчення соціально-гігієнічних проблем системи «Образ, спосіб та стиль життя – здоров'я». З досліджень Ігоря Васильовича випливає фундаментальний висновок, що саме ігнорування цієї сфери владою неодноразово було причиною серйозних кризових ситуацій у суспільстві, в той час, як пильна увага до них у західній цивілізації рятувала її від соціальних катаклізмів, зокрема й у сфері здоров'я, бо необхідною умовою оптимального функціонування і розвитку будь-якої суспільної системи, яка забезпечує збереження і відтворення здоров'я нації, є реальне впровадження її принципів в повсякденне життя населення. Ґрунтовне дослідження професором І. В. Кочіним взаємозв'язків системи «Образ, спосіб та стиль життя – здоров'я» доводить, що повсякденна життєдіяльність (екзистенція) людини є не лише проявом тотальної залежності від панівних інститутів і структур держави, а й утворює доволі автономні прошарки повсякденного життя, конгломерат або систему, певне поєднання «життєвих світів», які визначають специфіку формуючого впливу на стан здоров'я. Філософія екзистенціалізму має справу не з проблемами науки, а проблемами власне людського існування, морально-етичної рефлексії людини, а тому може бути покладена у теоретико-методологічну основу наукових фундаментальних й прикладних соціально-гігієнічних

досліджень. Заслуга екзистенціалізму при використанні його наукових надбань у сфері соціальної гігієни полягає в тому, що ця філософія звертається до людини як до суб'єкта автономно-екзистенціального повсякденного життя.

Збагачення сучасної соціальної медицини працями першочергового наукового значення, створення нового наукового та практичного напрямів, дали потужний імпульс до її якісно нового етапу розвитку в Україні та періодизації наукової і навчальної дисципліни, що стало основою для обрання І. В. Кочіна 16 жовтня 1993 р. дійсним членом Української міжнародної академії оригінальних ідей (УМАОІ). *Nihil est, quod non expugnet pertinax opera et intenta ac diligens cura* (Немає нічого, чого не подолає наполеглива праця і напружене та завзяте старання).

З 12 березня 1998 р. професор І. В. Кочін очолює кафедру медицини катастроф (з 2008 р. – кафедра цивільного захисту та медицини катастроф) Запорізького державного інституту удосконалення лікарів (з 2002 р. – Запорізька медична академія післядипломної освіти, а з 2011 р. – Державний заклад «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України»). З цього часу основним науковим напрямом його роботи стала розробка організаційних та управлінських засад, планування, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення діяльності Державної служби медицини катастроф (ДСМК) України, організації надання екстреної медичної допомоги населенню, потерпілому від надзвичайних ситуацій. Так, у наукових працях Ігоря Васильовича міститься велика кількість принципово нових ідей, понять та підходів до вирішення актуальних проблем науки і предмету викладання медицини катастроф та ДСМК України, які розвиваються науковою школою. Для подальшого удосконалення діяльності ДСМК України розроблені три взаємопов'язані системи організаційних принципів: створення, управління й діяльності служби; добору медичного й немедичного персоналу служби з використанням комплексу психофізіологічних тестів визначення придатності до роботи в екстремальних умовах; організаційних засад медичної евакуації та надання екстреної медичної допомоги у надзвичайних ситуаціях (НС) з використанням попередньо виконаних кількох варіантів прогностичних розрахунків на засадах теорії масового обслуговування із застосуванням методу твірних функцій й перетворення Лапласа. Збагачення та розвиток предметної сфери медицини катастроф як науки й навчальної дисципліни відбувається шляхом розробки нових актуальних наукових та педагогічних напрямів: застосування логістики в управлінні ДСМК; вивчення особливостей умов роботи у НС та забезпечення охорони праці; створення національної системи виявлення біологічних загроз та оперативного реагування на них; біологічний захист як складова біологічної безпеки у протидії терористичним актам із використанням патогенних біологічних агентів в системі управління ДСМК; епідеміологія інфекційних захворювань при НС; розробка теоретико-методологічних і методичних засад можливих сценаріїв терористичних актів; гігієни катастроф; організації хірургії медицини катастроф; психолого-психіатричні аспекти НС, психіатрія

катастроф; організація медичного постачання ДСМК; організація надання медико-санітарної допомоги населенню в зонах ведення бойових дій.

Системна трансформація української держави й суспільства, як доводить у наукових працях професор І. В. Кочін, ставить за мету якнайширше використання у сфері медицини катастроф економічних знань. Однією з сучасних ефективних парадигм, яка все ширше застосовується на практиці в системі управління економічними процесами, є теорія логістики. Теоретико-методологічні й методичні надбання теорії і практики використання логістики в системі управління ДСМК полягають, за обґрунтованими висновками вченого, у посиленні техніко-технологічної, економічної, медико-соціальної й функціональної узгодженості інтересів, завдань та діяльності учасників ліквідації наслідків НС, зокрема медико-санітарних, організації і надання екстреної медичної допомоги. На думку професора І. В. Кочіна, доведене на практиці застосування, провідним завданням теорії та практики логістики в системі управління ДСМК є створення інтегрованої ефективної системи регулювання та контролю матеріальних й інформаційних потоків, які забезпечать своєчасність і високу якість надання екстреної медичної допомоги постраждалим у надзвичайних ситуаціях. Це дає можливість заявити про започаткування використання нового наукового та прикладного напрямку – логістики ДСМК. *Est modus in rebus* (Є міра в речах).

Академік І. В. Кочін є ініціатором створення нової за змістом та з потенційно більшими інтелектуальними та науково-практично-навчальними можливостями творчо самостійної організаційної структури – «Науково-дослідний інститут медицини катастроф та екстреної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях» (НДІ МК та ЕМД НС) у складі ДЗ «ЗМАПО МОЗ України». Системний аналіз та узагальнення результатів наукових досліджень провідних вчених і практиків, врахування стрімких змін соціально-економічного тла держави, загрозливої ситуації у країні та суспільстві у зв'язку зі збільшенням кількості надзвичайних ситуацій та медико-санітарних втрат спонукали його до висновку, що саме ці глобальні зміни є системоутворювальним фактором нових організаційних форм протидії. Тому на переконання Ігоря Васильовича мова йде не тільки про пристосування особливої аварійно-рятувальної служби – ДСМК України – до нових медико-тактичних характеристик НС, а про свідоме об'єднання та використання потужних наукових інтелектуальних сил із достатнім кадровим та матеріально-технічним потенціалом ДСМК, запровадження в організаційно-діяльнісному циклі прогресивних теоретико-методологічних, науково-дослідних та прикладних можливостей логістики і комплексного залучення до ліквідації наслідків катастроф усіх аварійно-рятувальних служб цивільного захисту. НДІ МК та ЕМД НС в інтелектуально-методичному та виконавчому ланцюзі має використати можливості кафедр цивільного захисту та медицини катастроф, медицини невідкладних станів, анестезіології і реанімації, соціальної медицини та організації охорони здоров'я, курсу медичного права ДЗ «ЗМАПО МОЗ України» та Запорізького державного

медичного університету (ЗДМУ). Із зовнішніх організацій до складу НДІ МК та ЕМД НС є нагальна потреба залучити: КУ «Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф» Запорізької обласної ради, КУ «Територіальне медичне об'єднання «Обласний центр екстреної медичної допомоги та медицини катастроф», Науково-дослідний центр біомедичних проблем Запорізького державного медичного університету, Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Запорізької області, Комунальну спеціальну воєнізовану аварійно-рятувальну службу м. Запоріжжя. Академік І. В. Кочін вбачає організацію і діяльність НДІ МК та ЕМД НС не у прокрустовому ложі (*lectus Procrustae*) старих організаційно-управлінських, теоретико-методологічних та методичних підходів, тобто залишаючись у межах парадигми, можливості якої вже давно вичерпані, а в заміні її на нову прогресивну парадигму логістики. *A recta conscientia non oportet discedere* (Від розумних переконань не треба відступати).

З 1998 р. академік І. В. Кочін створив кілька творчих різних за складом авторських колективів, до яких входять висококваліфіковані фахівці, що займалися підготовкою 39 підручників та навчальних посібників із різних актуальних проблем предметної сфери цивільного захисту та медицини катастроф. На Всеукраїнському конкурсі перший в Україні підручник українською мовою «Медицина катастроф» був визнаний кращою книгою 2000 р. (наклад перевидано у 2002 р.). За останні роки була видана низка навчальних посібників з актуальних, але не представлених у навчальній літературі України, проблем: «Сильнодіючі отруйні речовини: джерела, безпека, захист» (2002), «Повені і діяльність служби медицини катастроф» (2003), «Землетруси. Характеристика, лікувально-евакуаційне забезпечення» (2004), «Наукові основи епідеміології катастроф» (у двох томах, 2004), «Діяльність Державної служби медицини катастроф у разі ураження населення небезпечними хімічними речовинами» (2005), «Охорона праці та безпека життєдіяльності населення при надзвичайних ситуаціях» (2005), «Медицина катастроф» (2008). Уперше в Україні для фахівців ДСМК видано навчальний посібник «Діяльність Державної служби медицини катастроф України з протидії біологічному, хімічному та ядерному тероризму» (2010). За цей час авторський колектив підготував низку навчальних посібників, присвячених радіаційним аваріям, організації захисту та надання медичної допомоги при них, фаховій підготовці формувань ДСМК. *Nihil est hominis animo iucundius, quam discere* (Немає нічого приємнішого для душі людини, як вчитися).

Академік І. В. Кочін є автором понад 600 наукових праць. За публічно висловленою загальною думкою на з'їздах, науково-практичних, навчально-практичних та науково-методичних конференціях, шпальтах наукових видань професорсько-викладацького складу кафедр ВМНЗ України (цивільного захисту та медицини катастроф, медицини катастроф і військової медицини, соціальної медицини та організації охорони здоров'я, медицини невідкладних станів, анестезіології та реанімації) комплекс навчально-методичних праць авторських колективів, очолюваних академіком УМАОІ

І. В. Кочіним, становить основу для узагальнення і створення сучасного досконалого науково-виробничо-довідкового багатотомного керівництва, яке об'єднає в певну систему знання і практику діяльності (предметна енциклопедія) та підручника з медицини катастроф для додипломної і післядипломної освіти. *Scientia nulla res praestantior* (Немає нічого прекраснішого за знання).

Синтетичний характер використовуваних знань у предметній сфері медицини катастроф потребує запозичення наукової інформації з багатьох природних, технічних, біологічних, медичних, суспільних, правових та нормативних дисциплін для розв'язання різноманітних її проблем як науки, навчального предмету та особливої аварійно-рятувальної служби, що визначило необхідність застосування цієї різнобічної інформації в навчально-педагогічному процесі післядипломного підвищення кваліфікації лікарів. У зв'язку з цим академік І. В. Кочін приділяє особливу увагу забезпеченню отримання фундаментальної підготовки медичними працівниками ДСМК, які організують і надають екстрену медичну допомогу в екстремальних умовах надзвичайних ситуацій, з питань безпеки їх життєдіяльності та охорони праці. *Obvigilato est opus* (Треба бути пильним). Це передбачає включення до програм удосконалення медичних працівників цієї служби навчальних предметів «Основи охорони праці» та «Охорона праці медичних працівників». Вчений пропонує створити у ВМНЗ додипломної та післядипломної освіти кафедри охорони праці та безпеки життєдіяльності медичних працівників.

Технологічність стала домінантною характеристикою діяльності медичних працівників ДСМК, тому академік І. В. Кочін започаткував використання педагогічних технологій для підвищення результативності навчального процесу, що означає перехід на якісно новий ступінь ефективності, оптимальності й наукоємності. Для цього навчальний процес на кафедрі цивільного захисту та медицини катастроф ДЗ «ЗМАПО МОЗ України» удосконалювався й розвивався за наступними напрямками: сучасні технології діагностики та контролю знань; методичне забезпечення самостійної роботи (підготовки) лікарів; методичне забезпечення дистанційного та очно-заочного навчання з предмету «Медицина катастроф» у післядипломній освіті; наукове обґрунтування шляхів реорганізації і розвитку післядипломного удосконалення медичних кадрів ДСМК у системі освіти; сучасні педагогічні системи у післядипломній освіті медичних працівників ДСМК; психологічні аспекти забезпечення якості післядипломної освіти лікарів ДСМК. Зважаючи на реформування галузі охорони здоров'я, пріоритети первинної медико-санітарної допомоги населенню, вчений опікується підвищенням кваліфікації лікарів загальної практики – сімейної медицини з питань організації діяльності ДСМК та надання екстреної медичної допомоги при надзвичайних ситуаціях. *Ipsa res indicat* (Сама справа говорить про себе).

Академік І. В. Кочін приділяє особливу увагу етико-духовній стратегії становлення сучасної української вищої медичної освіти, яка постала перед вибором між поверненням до традиційно-християнської системи освіти й виховання медичних працівників або

переорієнтацією на один із різновидів антихристиянських систем цінностей. Традиційно-християнська стратегія передбачає віру в Бога, в Абсолют Любові й Добра. Визнає гріховну слабкість людини і має на меті допомогти їй стати кращою. *Omnia praetereunt praeter amare Deum* (Усе минає, крім любові до Бога). Головним предметом уваги в традиційно-християнському вихованні медичних працівників Ігор Васильович вважає розвиток сумління, що утримує від творення зла, вказує на вчинений проступок проти духовності й моралі, застерігає від гріха. Взірцем вихованості в цій стратегії є особа медичного працівника, яка служить Богові, Батьківщині й людям, а отже, у своїй повсякденній життєдіяльності і медичній праці (екзистенції) прагне добра на Землі та відповідно визначає свої вчинки. Складність ситуації, на думку вченого, у вищій медичній освіті, кадровому потенціалі галузі охорони здоров'я взагалі та ДСМК зокрема потребує як пріоритетний захід створення у вищих медичних навчальних закладах додипломної і післядипломної освіти кафедр богослов'я та етико-духовного християнського виховання медичних працівників. *Omnia cum Deo, nihil sine Eo* (Все з Богом, нічого без Нього).

Академік І. В. Кочін за матеріною лінією походить з українських козаків, які заповідали берегти Хортицю й Запорожжя, берегти свої сонячні степи. Генетична пам'ять «про славних прадідів великих» у наш час виявилася в його активній участі у відродженні та розбудові козацтва України, бо козацькому роду нема переводу. Козаком треба народитися! Козаком треба стати! Козаком треба бути! Як відносить вода з сивого Дніпра стовбури дерев, розбиваючи їх об пороги, так само час змиває з людської пам'яті імена наших далеких і близьких пращурів та їх славетні звитяжні справи, героїчну козацьку минушину, на міцних підвалинах якої навечно постала теперішня Незалежна Самостійна Соборна Суверенна ненька-Україна. І дуже небагато з них, ушлюблених пращурів, сьогодні завдяки вдячним, освіченим, наполегливим нащадкам, які цінують звитяжне героїчне минуле, повертаються до нас у всій красі своїх доленосних справ із темряви забуття. На історичному та архівному матеріалі І. В. Кочіним написана і видана у 2011 р. книга «З якої я країни родом» (608 с.) присвячена знаменним подіям історії України та своїм пращурам з сивої давнини і до сьогоднішнього дня. Особлива увага приділена Запорозькому

козацтву як неперевершеному феномену української і світової цивілізації.

Згідно з архівними документами 1797 р., першими у козацькому родоводі академіка І. В. Кочіна були Матрона Федорівна Палієнко з сином Іваном – вдова померлого від ран Катеринославського козака Михайла Палієнка, жителя м. Кременчука, який у складі козацького полку Кременчуцької дивізії під командуванням генерал-аншефа О. В. Суворова 11 грудня 1790 р. штурмував і захоплював укріплену турецьку фортецю Ізмаїл, зазнавши тяжких поранень, під час російсько-турецької війни 1787–1791 рр. А Михайла, козака, як узяли на війну, так його з тих пір ніхто і не бачив. *E tenui casa vir magnus exit* (З бідної хати часто виходить велика людина).

Академік І. В. Кочін проводить велику роботу з розбудови козацтва України. Велика Козацька Рада Війська Запорозького Низового доводить до відома: «Ми, козаки, лицарі Славного Війська Запорозького, оголошуємо всім і кожному особливо через нашу родову козацьку грамоту: Хрещенська Велика Козацька Рада Міжнародного союзу козаків «Запорозька Січ» своїм рішенням від 19 січня 2002 р. за особливі заслуги в справі розвитку Запорозького Козацтва вводить Кочіна Ігоря Васильовича та його нащадків на вічні часи на честь і гідність запорозького козака; також він та його рід вноситься до списку Родової книги Міжнародного союзу козаків «Запорозька Січ», в доказ чого видається ця грамота». Покровська Велика Козацька Рада Війська Запорозького Низового своїм рішенням присвоїла І. В. Кочіну звання полковника. 14 жовтня 2005 р. йому було вручено корпоративний знак Запорозького козацького округу. 14 лютого 2007 р. Ігор Васильович удостоєний почесного козацького хреста «За віру та волю». У 2006 р. заступник отамана з роботи з особовим складом Співки громадських організацій «Запорозький козацький округ», генерал-хорунжий Війська Запорозького Низового І. В. Кочін був нагороджений за відданість справі Запорозького козацтва медаллю «Козацька звитяга». Є стійким і послідовним прихильником реалізації національної ідеї – розбудови самостійної, політично і економічно незалежної України, заможного життя українського народу. *Vivat nostra civitas, vivat, crescat, floreat!* (Хай живе наша держава, хай живе, розвивається, квітне!).

**ДЗ «Запорізька медична академія післядипломної освіти МОЗ України»  
Українська міжнародна академія оригінальних ідей  
Кафедра цивільного захисту та медицини катастроф ДЗ «ЗМАПО МОЗ України»  
Науково-методична рада з питань цивільного захисту  
та безпеки життєдіяльності населення Запорізької області  
щиро вітають з ювілеєм і бажають подальших успіхів у служінні науці і практиці медицини**

Дата надходження рукопису до редакції: 20.04.2015 р.